

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИМІРЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ШКОЛІ І СТУПЕНЯ: СЕРЕДОВИЩНИЙ КОМПОНЕНТ

У статті визначені показники аналізу змін шкільного освітнього середовища як суб'єктивної реальності. Автор презентує інструментарій вимірювання зміни шкільного освітнього середовища як одного з параметрів результативності проектування освітнього простору в школі І ступеня.

Ключові слова: педагогічне проектування, освітній простір, шкільне середовище, педагогічний моніторинг.

Загострення уваги до питань проектування освітнього простору в межах школи актуалізується в певних культурно-історичних і соціально-економічних ситуаціях сьогодення, якими визначається потреба у змінах і інспіруються процеси інноваційного розвитку шкільного освітнього середовища як одного з предметів перетворення. Встановлення динаміки змін, які відбуваються в процесі розвитку освітнього середовища школи, потребує розроблення відповідних методик.

Освітнє середовище як предмет наукових досліджень перебувало у центрі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених (В. Болгарина, Л. Ващенко, Л. Виготський, Н. Крилова, О. Леонтьєв, В. Мелешко, В. Панов, В. Рубцов, С. Рубінштейн, О. Савченко, В. Слободчиков, І. Улановська, В. Ясвін та ін.). Цілісно питання аналізу освітнього середовища школи висвітлено в працях В. Ясвіна [6]. Автор зосереджує увагу на його експертизі як об'єктивної реальності. Це забезпечує діагностику освітніх можливостей, які шкільне середовище відкриває перед учнями. Натомість реалізація особистісного підходу спрямовує до розроблення інструментарію його аналізу як суб'єктивної реальності, для встановлення того, наскільки ці можливості використані кожною дитиною.

У межах формату статті окреслимо основні аспекти вивчення шкільного освітнього середовища з точки зору його освоєння учнями, тобто як параметра вимірювання результативності проектування освітнього простору в межах школи. Вихідним положенням для розгортання подальших наукових викладок є розуміння освітнього простору в школі як складного утворення, що формується сукупністю подій, які забезпечують освоєння освітнього середовища для задоволення освітніх потреб кожного учасника навчально-виховного процесу (у нашому випадку це учень). Зауважимо, що цей підхід наукової експлікації цієї дефініції є субстанціональним (індивідуальним), на відміну від інституціонального (Н. Бастун, С. Бондирева, О. Веряєв, С. Гершунський, В. Гинецінський, Б. Ельконін, В. Слободчиков, І. Фрумін та ін.), висвітленого нами в попередніх публікаціях [4], де освітній простір розуміють як певну територію, яка пов'язана з масштабними явищами в галузі освіти: як певну частку соціального простору, у межах якої здійснюється нормована освітня діяльність; як результат інтеграційних процесів в системі освіти, як єдність, цілісне утворення в галузі освіти, яке має свої межі, що уточнюють окремо, – глобальний (світовий) освітній простір, міжнародний, європейський, освітній простір регіону, школи, шкільного класу тощо. Цей простір утворюють лише імовірні, потенційно можливі події, які можуть ніколи і не відбутися в житті дитини, тому ми розглядаємо його як простір її освітніх можливостей.

Для виявлення змін шкільного середовища обрані показники, які на думку фахівців (С. Беляєв, В. Бехтерев, В. Кулайкин, Л. Чайнова, Хейдметс, В. Ясвін, В. Ятшембовський та ін.), є особливими для встановлення розвивального ефекту й творчої спрямованості середовища і водночас ступеня впливу людини на нього в процесі освоєння. Це **ергономічність** (виявляє ступінь комфортності середовища для учнів через встановлення безпечності, зручності, оптимальності і швидкості у набутті знань і умінь), **персоналізація** (відображає ступінь усвідомленого і цілеспрямованого перетворення середовища людиною через зміни наявних об'єктів і появу нових, на відміну від проксеміки (Е. Холл) – неусвідомлених дій щодо структурування середовища) і **автентичність** (визначає ступінь узгодженості, конгруентності середовища з особистістю). Кількісні параметри персоналізації, автентичності і ергономічності шкільного освітнього середовища визначають за результатами опитування кожного школяра. Для цього учням пропонують відмітити певною позначкою ("+" або "V") варіант продовження речення, який відповідає його власним переконанням. Зауважимо, що опитувальники розраховані на учнів 3-4 класів початкової школи. Процедура має проводитись поетапно з невеличкими групами учнів або фронтально але кількома вчителями, які за потребою допомагатимуть школярам.

Листи опитування розроблялись відповідно до визначених індикаторів кожного з показників. Так, спираючись на доробки фахівців з проблеми (В. Кулайкин, Л. Чайнова [5], Криуліна [2] та ін.), для виявлення **ергономічності шкільного середовища** обрано такі індикатори як **функціональний і психологічний комфорт** й **забезпечення здоров'язберезувальних умов** (гігієнічність і безпечність) для кожного учня (таблиця 1).

Лист опитування учнів для вимірювання ергономічності шкільного середовища

Виявлення функціонального комфорту шкільного середовища		
Своє місце за партою я вважаю ...		
<i>незручним</i>	<i>не зовсім зручним</i>	<i>зручним</i>
Розташування у класній кімнаті усього необхідного для навчання (наочність, роздаткові матеріали, письмове приладдя та ін.) я вважаю ...		
<i>незручним</i>	<i>не зовсім зручним</i>	<i>зручним</i>
Розклад занять для мене ...		
<i>незручний</i>	<i>не зовсім зручний</i>	<i>зручний</i>
Моєму спілкуванню у школі зі всіма, з ким була потреба ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Ефективно працювати у групі (команді) у школі мені ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Моїй самостійній роботі у класі ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Одержана у школі освітня інформація ... засвоювалась у зручний для мене спосіб (так, як найкраще саме для мене)		
<i>ніколи</i>	<i>іноді</i>	<i>майже завжди</i>
Одержати у школі допомогу для покращення результатів навчання я ...		
<i>не мав(ла) змоги</i>	<i>не завжди мав(ла) змогу</i>	<i>мав(ла) змогу</i>
Справлятися з обсягом навантаження у школі мені було ...		
<i>важко</i>	<i>не зовсім легко</i>	<i>легко</i>
Засвоювати освітню інформацію у школі мені було...		
<i>важко</i>	<i>не дуже важко</i>	<i>легко</i>
Часу для вивчення матеріалу мені ...		
<i>завжди бракувало</i>	<i>іноді не вистачало</i>	<i>завжди було достатньо</i>
Освітня інформація, яку надавали у школі, мною була ...		
<i>ніколи не затребувана</i>	<i>іноді затребувана</i>	<i>майже завжди затребувана</i>
Освітня інформація, надана у школі, у повсякденному житті мною ...		
<i>не використовувалась</i>	<i>іноді використовувалась</i>	<i>часто використовувалась</i>
Здобувати освітню інформацію самостійно у школі мене ...		
<i>не навчали</i>	<i>іноді навчали</i>	<i>завжди навчали</i>
Освітню інформацію у школі я засвоював(ла) ...		
<i>майже останнім у класі</i>	<i>разом з більшістю учнів</i>	<i>швидше за інших</i>
Швидкість, з якою набував(ла) певних умінь у школі, я ...		
<i>не задоволений(на)</i>	<i>не зовсім задоволений(на)</i>	<i>задоволений(на)</i>
Виявлення психологічного комфорту шкільного середовища		
Мій настрій у школі здебільшого був ...		
<i>поганий</i>	<i>хороший</i>	<i>чудовий</i>
Мої стосунки з однокласниками були ...		
<i>погані</i>	<i>задовільні</i>	<i>хороші</i>
Зазвичай я йшов(ла) до школи ...		
<i>зі страхом</i>	<i>спокійно</i>	<i>з радістю</i>
У складній ситуації у школі підтримку і пораду я ...		
<i>ніколи не знаходив(ла)</i>	<i>не завжди знаходив(ла)</i>	<i>завжди знаходив(ла)</i>
Вчителі мене ...		
<i>зовсім не розуміли</i>	<i>не завжди розуміли</i>	<i>добре розуміли</i>
Увага, яку приділяли мені вчителі, була ...		
<i>недостатньою</i>	<i>не зовсім достатньою</i>	<i>цілком достатньою</i>
Я вважаю, що оцінювання моїх навчальних досягнень учителями було ...		
<i>несправедливим</i>	<i>не завжди справедливим</i>	<i>справедливим</i>
Я прагнув(ла) до високих балів, щоб ...		
<i>переконатись, що добре засвоїв(ла) матеріал</i>	<i>не виглядати гірше за інших</i>	<i>уникнути покарання</i>
Як би це залежало від мене, я б ...		
<i>негайно перейшов(ла) до іншої школи</i>	<i>перейшов(ла) до іншого вчителя або класу</i>	<i>ніколи не змінив(ла) школу, клас (вчителя)</i>

Вважаю, що проблеми у моєму шкільному житті, які є на сьогодні ...		
<i>вирішити легко</i>	<i>не зовсім легко вирішити</i>	<i>вирішити важко</i>
Проблеми (конфлікти), які виникали у мене, переважно були пов'язані ...		
<i>зі школою</i>	<i>з сім'єю</i>	<i>з друзями і знайомими поза школою і сім'єю</i>
Виявлення здоров'язбережувальних умов шкільного середовища		
Перебуваючи у школі, я ...		
<i>дуже втомлювався(лась)</i>	<i>не дуже втомлювався(лась)</i>	<i>не втомлювався(лась)</i>
Температурні умови у школі для мене були...		
<i>некомфортні</i>	<i>не зовсім комфортні</i>	<i>цілком комфортні</i>
Умови освітлення у школі для мене були...		
<i>некомфортні</i>	<i>не зовсім комфортні</i>	<i>цілком комфортні</i>
Шум моєму комфортному перебуванню у школі ...		
<i>дуже заважав</i>	<i>не зовсім заважав</i>	<i>не заважав</i>
Чистота повітря і приміщень у школі мене ...		
<i>не влаштовували</i>	<i>не завжди влаштовували</i>	<i>цілком влаштовували</i>
Кольорова гамма оформлення класної кімнати мене(і) ...		
<i>дратувала</i>	<i>не зовсім подобалась</i>	<i>цілком влаштовувала</i>
Режим роботи школи (тривалість перерв, наявність часу для відпочинку, туалету, прийому їжі та ін.) для мене був ...		
<i>незручний</i>	<i>не зовсім зручний</i>	<i>зручний</i>
Був(ла) травмований(на) у школі ...		
<i>більше, ніж раз</i>	<i>один раз</i>	<i>жодного разу</i>
Навчальних днів, пропущених мною за хворобою було ...		
<i>більше десяти</i>	<i>від одного до десяти</i>	<i>жодного</i>
За період навчання у школі я одержав(ла) діагнози хронічних захворювань		
<i>більше, ніж один</i>	<i>один</i>	<i>жодного</i>

Зазначимо, що продовжити два останні речення школярі можуть за допомогою вчителя (надає інформацію про кількість пропущених днів зі шкільного журналу або з табелів учнів) і медичної сестри школи й батьків (надають інформацію про хронічні захворювання учнів, які були виявлені за період навчання у школі).

Персоналізація (індивідуальне структурування людиною **освітнього середовища**, за результатами дослідження проблеми фахівцями (С. Беляев [1], В. Панов [3], В. Ясвін [6] та ін.), може бути виявлена за динамікою експозиції на певній шкільній території об'єктів, пов'язаних з учнем, появою нових предметів або перетворенням існуючих. Тож індикаторами виявлення змін у персоналізації шкільного середовища було обрано зв'язок учня з іншими об'єктами середовища й їхня взаємна значущість; насиченість предметами, які несуть відбиток індивідуальності дитини (активність/пасивність їх використання у навчально-виховному процесі); демонстрація власних інтересів, цінностей, схильностей і надбань школярів (таблиця 2).

Таблиця 2

<i>Лист опитування учнів для вимірювання персоналізації шкільного середовища</i>		
Виявлення зв'язків учня з іншими об'єктами середовища*		
Власним "куточком" у школі, який є лише моїм (де зберігаються мої речі і де я можу відпочити, побути наодинці, щось повторити та ін.), я вважаю ...		
<i>місце за партою</i>	<i>усю парту</i>	<i>шафу для одягу</i>
<i>рекреацію у коридорі</i>	<i>місце у зимовому саду</i>	<i>інше</i>
Зі свого оточення у школі у складній життєвій ситуації я радився(лась) з ...		
<i>учнями класу</i>	<i>учнями інших класів</i>	<i>учителем</i>
<i>психологом</i>	<i>медичною сестрою</i>	<i>іншими</i>
Про допомогу у покращенні результатів навчання я звертався(лася) до ...		
<i>учнів класу</i>	<i>учнів інших класів</i>	<i>вчителя</i>
<i>психолога</i>	<i>бібліотекаря</i>	<i>інших</i>
Тісні стосунки у школі я підтримую з ...		
<i>учнями</i>	<i>вчителями</i>	<i>психологом</i>
<i>бібліотекарем</i>	<i>медичною сестрою</i>	<i>іншими</i>
За потребою я мав(ла) вільний доступ до ...		
<i>бібліотеки</i>	<i>медпункту</i>	<i>кабінету психолога</i>

<i>їдальні (буфету)</i>	<i>учительської</i>	<i>кабінетів старшокласників</i>
<i>спортивної зали</i>	<i>актової зали</i>	<i>класних кімнат інших класів</i>
<i>шкільного музею</i>	<i>спортмайданчика</i>	<i>початкової школи</i>
За потребу я мав(ла) вільний доступ до взаємодії з ...		
<i>наочністю у класі</i>	<i>роздатковими матеріалами</i>	<i>наочністю у коридорах</i>
<i>наочністю у інших кабінетах</i>	<i>технічними пристроями</i>	<i>інше</i>
Люди, з мого шкільного оточення, думка яких для мене важлива, це ...		
<i>учні мого класу</i>	<i>учні інших класів</i>	<i>вчителі, які мене навчають</i>
<i>інші вчителі</i>	<i>дирекція школи</i>	<i>медична сестра</i>
<i>бібліотекар</i>	<i>психолог</i>	<i>інші працівники школи</i>
Люди, з мого шкільного оточення, для яких важлива моя думка, це ...		
<i>учні мого класу</i>	<i>учні інших класів</i>	<i>вчителі, які мене навчають</i>
<i>інші вчителі</i>	<i>дирекція школи</i>	<i>медична сестра</i>
<i>бібліотекар</i>	<i>психолог</i>	<i>інші працівники школи</i>
Виявлення насиченості предметами, які несуть відбиток індивідуальності дитини		
Продукти (, малюнки, пристрої, таблиці та ін.), які я одержав у процесі навчання, у шкільному середовищі (виставка, наочність та ін.) ...		
<i>не представлені</i>	<i>представлені частково</i>	<i>повністю представлені</i>
Продукти (малюнки, пристрої, таблиці та ін.), які я одержав у процесі навчання, доступні для користування ...		
<i>лише мені</i>	<i>учням мого класу</i>	<i>учням інших класів</i>
Я ... обмінювався з учнями іграми, книгами, музичними і відеозаписами, які мені подобаються.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Сюжети моїх улюблених фільмів, ігор, мультфільмів, картин та ін. ... були використані у навчальному процесі		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>
Мої улюблені фільми, мультфільми, музичні твори, витвори мистецтва ... були предметами колективного перегляду і обговорення (дискусії) у школі.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>
У продуктах навчальної діяльності (творах, задачах та ін.) я ... мав(ла) змогу висвітлити власні думки, інтереси, захоплення.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>завжди</i>
У класі (коридорі) ... речей (і), які є моїми (квіти, за якими доглядаю, ігри, у які навчаю грати інших та ін.).		
<i>немає</i>	<i>є ті, що мені не потрібні вдома</i>	<i>є ті, що мені цікаві</i>
Предмети мого захоплення (іграшки, домашні улюбленці, їх фото, поробки, марки, листівки, значки та ін.) ... були експонатами шкільних виставок.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Предмети мого захоплення (іграшки, домашні улюбленці, їх фото, поробки, марки, листівки, значки та ін.) ... були використані у навчальному процесі		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Виявлення наявності демонстрації учнями власних інтересів і надбань		
Мої пропозиції щодо змін у розташуванні меблів, інших предметів у класній кімнаті ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді приймались</i>	<i>частіше приймались</i>
Мої пропозиції щодо екскурсій (відвідувань, походів) ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді приймались</i>	<i>частіше приймались</i>
Мої пропозиції щодо запрошення гостей (відомих людей, фахівців, батьків та ін.) ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді приймались</i>	<i>частіше приймались</i>
Нагороди, призи, які свідчать про мої досягнення (кубки, грамоти, медалі або їх фото), у шкільному середовищі ...		
<i>не представлені</i>	<i>представлені частково</i>	<i>повністю представлені</i>
Події мого життя, якими я пишаюсь, ... були сюжетами для складання задач, текстів та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Я ... обговорював(ла) з учнями улюблені фільми, ігри, мультфільми та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Я ... обговорював(ла) з учителями улюблені кіно- і мультфільми, ігри та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>
У школі я... демонстрував(ла) своє захоплення (хобі – фото, колекції марок, значків, гру на інструменті, танці, знання іноземних мов, поробки та ін.).		
<i>ніколи</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>

Члени моєї родини ... залучались до організації і проведення уроків, занять, свят та інших заходів		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>постійно</i>
День народження, іменин або інші значущі події у житті я ... святкував(ла) у школі.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>

Позначка "зірочка" (*) у частині опитувальника для виявлення зв'язків учня з іншими об'єктами середовища вказує на те, що продовження речень забезпечує респонденту вибір не лише одного з пропонуванних варіантів, а всіх можливих.

Автентичність визначає конгруентність шкільного освітнього середовища з особистістю учня і міру її відвертості, вірності собі під час вибору об'єктів і продуктів взаємодії. Аналіз літератури з проблеми (Д. Леонт'єв, В. Франкл, М. Хайдеггер та ін.) доводить, що вона може виявлятися за такими індикаторами як *свобода вибору* (зручного темпу, ступеня складності взаємодії з об'єктами шкільного середовища, на відміну від усвідомленого вибору він має бути автентичним), *самотійність* і *усвідомленість* прийняття рішень (щодо вибору об'єктів і продуктів взаємодії, шляхів досягнення бажаних результатів) і *особистісна значущість* (самоцінність) продуктів і результатів навчальної діяльності (таблиця 3).

Таблиця 3

Лист опитування учнів для вимірювання автентичності шкільного середовища

Виявлення свободи вибору у процесі навчання		
Зручний для мене темп засвоєння навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Посильний для мене ступінь складності навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Посильний для мене обсяг навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Час для опитування, контрольної і самотійної роботи визначав ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Тривалість моєї роботи у групі, самотійної роботи тощо визначав ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Вибір об'єктів взаємодії (підручників, наочності, запрошених та ін.) у процесі навчання здійснював ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Вибір продуктів навчальної діяльності здійснював ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Моє місце у класі (парта) обране ...		
<i>учителем</i>	<i>мною і вчителем</i>	<i>мною</i>
У разі незгоди з оцінкою, підготуватись і покращити результати я ...		
<i>ніколи не мав(ла) змоги</i>	<i>іноді мав(ла) змогу</i>	<i>завжди мав(ла) змогу</i>
Обирати способи і прийоми навчання, які вважаю оптимальними, я ...		
<i>ніколи не мав(ла) змоги</i>	<i>іноді мав(ла) змогу</i>	<i>завжди мав(ла) змогу</i>
Виявлення самотійності і усвідомленості прийняття рішень		
У процесі планування і організації процесу навчання моя самотійність ...		
<i>відсутня</i>	<i>часткова</i>	<i>повна</i>
Вибір речей і людей для взаємодії, який зробив(ла) самотійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Вибір того, що я хочу виготовити або одержати у результаті взаємодії, який зробив(ла) самотійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Вибір шляхів досягнення бажаних результатів, який зробив(ла) самотійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Виявляти ефективні (оптимальні) для себе способи навчання я ...		
<i>не вмію</i>	<i>не завжди можу</i>	<i>завжди можу</i>
Я ..., які способи навчання обрати, щоб забезпечити бажаний результат		
<i>не знаю</i>	<i>не завжди знаю</i>	<i>завжди знаю</i>
Коли я не отримую очікуваних результатів, то звинувачую у цьому ...		
<i>обставини</i>	<i>інших люди</i>	<i>себе</i>
Коли я одержую очікувані результати, то вважаю це ...		
<i>випадковістю</i>	<i>заслугою інших</i>	<i>власною заслугою</i>

Навіщо потрібна освітня інформація, яку надавали у школі, я ...		
<i>ніколи не розумів(ла)</i>	<i>не завжди розумів(ла)</i>	<i>завжди розумів(ла)</i>
Чим були кращі від інших запропоновані мені способи засвоєння інформації, я ...		
<i>не розумів(ла)</i>	<i>не завжди розумів(ла)</i>	<i>завжди розумів(ла)</i>
Які способи навчання є ефективними саме для мене, я ...		
<i>не знаю</i>	<i>не добре знаю</i>	<i>точно знаю</i>
Виявлення особистісної значущості продуктів і результатів навчання		
На мій вибір продуктів навчальної діяльності передусім впливає ...		
<i>вибір інших учнів</i>	<i>порада вчителя</i>	<i>власне бажання</i>
Продукти, які я виробляю у процесі навчання, для мене ...		
<i>не важливі</i>	<i>не дуже важливі</i>	<i>важливі</i>
Продукти навчальної діяльності я прагну виготовити передусім ...		
<i>швидше</i>	<i>яскравішими</i>	<i>якісно</i>
У навчанні важливим для мене передусім є ...		
<i>гарні оцінки</i>	<i>продукти</i>	<i>знання і уміння</i>
Якщо в мене щось не виходить зробити (написати твір, розв'язати задачу та ін.), я ...		
<i>заспокоююсь тим, що вийде іншим разом</i>	<i>шукаю тих, хто зробить це за мене</i>	<i>шукаю способів досягти цього сам</i>
Я прагну краще навчатись, тому що(б) ...		
<i>цього вимагають батьки</i>	<i>всі цього прагнуть</i>	<i>втілити власну мрію</i>
Результати навчання моїм очікуванням ...		
<i>не відповідають</i>	<i>не дуже відповідають</i>	<i>цілком відповідають</i>
Якщо дізнався(лась), що не буде уроку (заняття), ...		
<i>радів(ла), що буде вільний час</i>	<i>це мене не хвилювало</i>	<i>сумував(ла) про втрачений час</i>
Предмети, з якими я взаємодіяв(ла) у процесі навчання, для мене ...		
<i>не були цікаві</i>	<i>не дуже цікаві</i>	<i>цікаві</i>
Люди, з якими я взаємодіяв(ла) у процесі навчання, для мене		
<i>не були цікаві</i>	<i>не завжди були цікаві</i>	<i>цікаві</i>

Для виявлення результативності освітнього простору в школі I ступеня за критерієм змін шкільного освітнього середовища його кількісні параметри вираховували за результатами підсумовування балів, одержаних за кожну позначку, де перший із запропонованих варіантів оцінювали у 0 балів, другий – у 1 бал і третій – у 2 бали. Виняток складали речення позначені "зірочкою" (*). Кожен з обраних варіантів оцінювали одним балом. Середній результат кожного з опитаних одержували за формулою: $Ср. (уч.) = K/P$, де K – загальна кількість балів до кожного показника, а P – загальна кількість пропозицій. Узагальнення результатів і виявлення кількісних параметрів кожного з показників змін освітнього середовища школи вираховували за формулою: $Ср. (шк.) = Ср. (уч.)1 + Ср. (уч.)2 + Ср. (уч.)3 + ... / n$, де $Ср. (уч.)1$, $Ср. (уч.)2$, $Ср. (уч.)3$ і так далі, відповідно до кількості учнів – це середні результати певного параметру результативності освітнього простору кожного з опитаних школярів, а n – кількість респондентів.

Пропонована методика може бути використана під час експертизи загальноосвітнього навчального закладу. Цей аналіз буде логічним продовженням вивчення шкільного освітнього середовища, оскільки, з одного боку, окреслить ступінь його освоєння школярами і здатність змінюватись відповідно їх потребам і запитам, з другого. Як свідчить аналіз практики, зазвичай експертизу шкільного середовища проводять з метою виявлення освітніх можливостей навчального закладу, які воно відкриває перед школярами, де передусім встановлюють процентне відношення кількості учнів з високим і достатнім рівнем освітніх результатів державної підсумкової атестації (ДПА) й кількістю переможців конкурсів, змагань, олімпіад і турнірів. Натомість виявлення результативності проектування освітнього простору в школі за параметром змін шкільного освітнього середовища дасть змогу встановити, наскільки ці можливості реалізовані, використані кожним учнем для задоволення власних освітніх потреб. До того ж, аналіз освітнього простору в школі й виявлення його результативності має відбуватись у динаміці і з урахуванням взаємної детермінації розвитку учня і середовища, що дасть змогу відстежувати ефекти і наслідки окремих педагогічних впливів на весь навчально-виховний процес. У цьому ми вбачаємо перспективу подальших наукових досліджень проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Беляев С. А.* Экологическая психология [Электронный ресурс] / – Режим доступа: psyeza.ru/invaugromentalaya-psihologiya-949.htm
2. *Криулина А. А.* Эргодизайн образовательного пространства / А. А. Криулина. – М.: ПЕРСЭ, 2003. – 192 с.
3. *Панов В. И.* Психодидактика образовательных систем: теория и практика / В. И. Панов. – Питер, 2007. – 352 с.
4. *Цимбалару А. Д.* Моделивання інноваційного освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу: наукові підходи / Цимбалару А. Д. // Інформаційні технології і засоби навчання. – Грудень 2007. – № 4. [Электронный ресурс] / – Режим доступа: URL <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/eml/emg.html>
5. Эргодизайн промышленных изделий и предметно-пространственной среды: уч. пособие под ред. В. И. Кулайкина, Л. Д. Чайновой [Электронный ресурс] / – Режим доступа: fictiobook.ru/autor/kollektiv_avtorov/ergodizayin_promiysshleniyh_izdeliy_i_/read-onlain.html/
6. *Ясвин В. Я.* Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. Я. Ясвин. – М. Смысл, 2001. – 365 с.

Подано до редакції 24.09.12
